

DIYANET
İŞLERİ BAŞKANLIĞI
DERGİSİ

DİNİ, AHLÂKÎ, EDEBÎ, MESLEKÎ AYLIK DERGİ

2. Cilt

Ocak - Şubat 1963

1 - 2. Sayı

İSLÂMDA YARDIMLAŞMA VE KIZILAY

Nafiz DANIŞMAN

Yardımlaşma, İslâm dinimizminin bir muktezâsıdır. Daha sâde bir tâbirle «Yardımlaşma, İslâm diyânetinin yapısındaki yayılış ve ilerleyiş kudretinin bir gerekçesidir.»

İslâm Dîni, esas itibariyle, bütün insanları, yardımlaşmak ve kendi aralarında kardeşçe yaşamak maksadiyle, Allah birliği etrafında toplamayı istihdaf eden bir nizamdır.

Peygamberimiz'in tebşir hayatı süresince, Allah'ın kendisine en çok tekrar ettiği emirlerden birisi, başkalarına yardım ile ilgilidir. İslâmda yardımın, bilhassa bağış veya sadaka şeklindeki para, yemek ve esvaptan ibâret olması istenmektedir.

Bu mânâda Mekke'de ilk nüzul eden sûrelerden birisi olan «El - Mâûn = yardım» sûresinde (1) Allahu Teâlâ buyurur ki:

«Gördün mü, din yalandır, diyeni, öksüzün hakkını yiyeni, zavallıya yemelik verdirmiyeni? Vay hâline, öylesi namaz kılanların, gönülleri namazdan uzak olanların. Gösteriş olsun diye ibâdet ederler. Hem yardımlarını esirgeyip keserler.»

Ed-Duhâ sûresinde (2), Allahu Teâlâ Peygamberimiz'e buyurur ki:

«Sakin, sen öksüzü kırma; yardım isteyen azarlama.»

«El-Leyl» sûresinde (3) Allah buyurur ki:

«Fakat mallarından bağış yapan ve mâsiyetten korkanlara, iyiliğe inanmış olanlara, biz başarı yollarını açarız. Amma başkalarından yüz çevirip cimrilik edenleri; ve iyiliğe inanmayan dinsizleri zahmete sokar yorarız.»

«El-Beled» sûresinde (4) Allahu Teâlâ buyurur ki:

«Ona (insan'a) iki yolu da göstermedik mi!. Amma engeli aşmaya kalkışmadı. Engel dediğin ne idi? Köle azatlamak; yahut, kıtlıkta kişi doyurmak. Hele tanıdık bir öksüz olursa, yahut toprakta kalan bir yoksul olursa...»

Bizi, muhtaç insanlara yardım etmeğe teşvik eden Kur'ân âyetleri okadar çoktur ki, hepsini ancak ayrı bir kitapta toplamak mümkündür.

Bütün bu âyetlerden başka, Rabbimiz, Müslümanlara «Zekât»'ı farz kılmış; ve bunu, dinimizin beş direğinden biri saymıştır.

(1) Âyet: 1 — 7.

(2) Âyet: 9 — 10.

(3) Âyet: 5 — 10.

(4) Âyet: 10 — 16.

Zekâtın asıl mânâsı temizliktir. Namaz nasıl bir ruh temizliği ise, Zekât da malın temizliğidir. Namaz ferdin Allah'a olan bir borcu ise, Zekât ferdin topluma olan dînî bir borcudur.

Ne var ki bu İslâmî farîzanın nazari olmaktan çok, amelî bir kıymet ifâde etmesi istenir. Dolayısıyla dinimizin yardımlaşma ilkeleri, tarihimiz boyunca ne derece tatbik edilmiş veya edilebilmiş? Bu nokta bizce büyük bir önemi hâizdir.

Munakkak olan bir şey varsa, İslâm'da yardımlaşmanın kusursuz olarak tatbik edildiği devir, Peygamber Efendimiz'in yaşadığı devirdir. Ondan sonra, bu insânî müessesesi, I. Ömer bin El-Hattâb ile, onun torunu olan II. Ömer bin Abdü'l-Aziz zamanlarında mümkün merteye iyi işlemiştir. Abbâsî, Fâtımî, Selguklu ve Osmanlı devletlerinin refah devirlerinde ise, istenildiği gibi işliye-memiştir.

Bununla beraber şunu da söyleyelim ki: İslâm'da yardımlaşmanın en iyi işlediği devirlerden biri de, Türkiye Türklerinin «Millî Mücadele» devri olmuştur. İztiraplarla dolu olan bu meşakkatli devirde, Anadolu ve Trakya'nın her îmânlı evlâdı, memleketin kurtuluşu uğrunda, yalnız malını değil, canını bile harcamaya hazırды. Onun içindir ki, Allah, bu millete muhtaç olduğu nusratı verdi.

İslâm cemaatlerinin kuvvetli ve müstakar oldukları devirlerde, yardımlaşma müessesesi pek câzip şekiller almıştı: bedâva aş evleri, misafirhâneler, bedâva hamamlar, hattâ sulak memleketlerde, herkesin istifadesine açık sula-ma kanalları inşa edilmiş ve işletilmişti. I. ve II. Ömer zamanlarında, elden ayaktan düşmüş ihtiyarlara, kimsesiz dul ve öksüzülere maaşlar bağlanmış; yatalak hastalara, kör, sağır ve kötürümlere, Devlet hesabına, bakacak yardımcı-lar tutulmuştu.

Ama bütün bu hayır işleri muntazam ve kesintisiz olarak tatbik edilmez veya edilemezdi. Oysa ki hayır işlerinin her yer ve her zamanda kurulu birer saat gibi çalışması matluptur. Halbuki bütün İslâm devletlerinin idbar ve felâket devirlerinde, toplum ve fertler, en lüzumlu yardımlardan bile mahrum kalırdı. Helen zaman ilerledikçe, insan neslini kıran ve düşüren harpler, hastalıklar, açlık ve sefalet, eskisinden daha korkunç şekiller almaya başladı. Katli-ü tahrip vasıtaları tekemmül ettikçe, harplerin kurbanları milyonlarla sayılmaya başladı. Tabii âfetlerin ve salgın hastalıkların kurbanları binler, on binler ve yüz binlerle sayılmaya başladı.

Bu durum karşısında, büyük vicdan ve şuur sahipleri, felâketzedelerin — din, dil, renk ve içtimâî seviye farklarına bakmadan — hepsine yardım eli uzatmanın lüzumuna inandılar. Aksi takdirde insan neslinin kuruyacağını düşündüler. Bu zatların feryadları, bütün medenî milletlerce duyuldu, ve ulus-

lar arasında yardımlaşma teklifleri kabul edildi. Böylece dünyada, genişliği ve şümûlü itibariyle, eskiden benzeri görülmeyen bir yardımlaşma hareketi başladı. Meselâ Amerika'nın kıyı veyahut adalarında; Japon veya Malezya adalarında; korkunç bir tayfun, bir zelzele veya faâliyete geçen bir yanardağ; her şeyi alt-üst eden bir sel; şiddetli rüzgârlar tarafından körüklenen, köy, kasaba ve ormanları kısa bir zamanda kül eden yangınlar; insanları herhangi bir yerde kırıp geçiren salgın hastalıklar veya başka âfetler, bütün dünyanın medenî milletlerini harekete getirmekte ve felâketzedelere yardım etmek üzere yardımlarına koşturmaktadır.

İşte yalnız bu gibi felâketlerin tahribatını telâfi etmek ve, hiç olmazsa azaltmak; harplerin açtıkları yaraları sarmak; insan oğluna insanlığını hatırlatıp onu, hemcinslerinin yardımına çağırarak maksadiyle kurulan büyük çaptaki hayır müessesesine, yerine göre, Kızılay, Kızılarslan, Kızılgüneş veya Kızıllağ adı verildi (5).

KIZILAY'IN DOĞUŞU :

Kızılay, insanların — şefkat, sevgi ve yardım hislerinin yaşadığı — asîl yüreklerinde doğmuştur. Bu hisler, bilhassa büyük harp ve felâketlerin tahribatından sonra kabarmış. Nitekim bu insânî büyük teşekkülün ilk tohumu, ondokuzuncu yüzyılın ikinci yarısında vukubulan hunharca bir muharebenin akabinde atılmış; ve durmadan feyizlenerek, çeşitli adlar altında, bugünkü hâline gelmiştir:

1859'da İtalya'nın şimalinde, bu memleketin birliğini sağlamak ve Avusturyalıları İtalya topraklarından atmak için, elele veren İtalyan ve Fransız orduları ile Avusturya orduları arasında Solferino mevkiinde müthiş bir savaş olmuştu. Her iki taraf bu savaşı, ne pahasına olursa olsun, mutlaka kazanmak istediklerinden, birbirlerini kıyasıya öldürmüş; ve, en vahşî usullere başvurarak iki düşman saffın yaralıları, birbirlerinin gırtlaklarına sarılarak hasımlarını öldürmüş veya öldürmeye kalkışmışlardı. Bu fecî sahnelere şahit olan ve Hanri Dünan (Henri Dunant) adındaki İsviçreli bir tarafsız, her iki saffın acı ve ıstırap çeken yaralılarına yardım elini uzatmıştı. Üç sene sonra, 1862'de «Solferino Hâtırası» adı altında bir kitap bastırarak, bu harpte gördüklerini müessir bir dille dünyaya duyurmuş ve insanları karşılıklı yardım için birleşmeye çağırmıştı. Bunun üzerine 1863'de, İsviçre'nin Cenevre şehrinde toplanan uluslararası bir konferans, milletler arasında yardımlaşma temeline dayanan bir teşekkülün kurulmasına karar verdi. Üstelik, bu teşekkülün «kanlı gömlek» manzarasını andıran bir bayrağa sahip olmasını kabul etti.

---

(5) Bu tâbirlerin başlarındaki «kızıl» kelimesi, harplerde veya başka felâketlerde yaralananlardan sızan kanın rengine sembolik (remizli) bir sûrette işaret eden bir sıfattır.

Nihayet, 1864 yılında imzalanan Cenevre Sözleşmesi ile, *Barışta ve Savaşta, İnsanlık Hizmetinde Çalışacak olan Kızılhaç* doğdu.

İşte Kızılay, Kızılhaç, Kızıllarlan ve Kızılgüneş kurumlarının temeli böylece atılarak, üç önemli esas kabul etti. Bu üç esas şunlardır:

I — Harp yaralıları, ve yaralıların yardımına koşan sağlık ekipleri tarafsız sayılmalıdır.

II — Bu ekiplerin tarafsızlığını belirten bir işaretin kabulü lâzımdır.

III — Bu işaretin bir bayrak olarak tanınması ve çekildiği yerin tarafsız sayılması lâzımdır.

1869'da Hollanda'nın başşehri «La Haye» de akdedilen bir sözleşme sonunda:

«Kızılhaç ve benzeri teşekküllerin arabalarına, pansuman dairelerine, hastahânelere ve hastahâne gemilerine dokunulmamak» kararı alınmıştır.

Bu teşekküle Türkler, ancak 14 Nisan 1877'de katılarak, ona «*Osmanlı Hilâl-i Ahmer Cemiyeti*» adını verdiler. Bundan sonra da 1935 yılında adını Türkçeleştirerek ona «*Türkiye Kızılay Cemiyeti*» adı verildi.

KIZILAY'IN ALÂMETİ :

Kızılay Derneğinin işareti, beyaz zemin üzerine resmedilen kırmızı bir hilâldir. Bu hilâlin sola doğru açık olarak resmedilmiş olması gerektir.

Kızılay, uluslararası sözleşmeler ile kabul edilen bütün haklardan ve dokunulmazlıklardan faydalanır.

KIZILAY'IN GÖREVLERİ :

Kızılay'ın savaşta olduğu kadar, barışta da çok önemli vazifeleri vardır. Kızılay bu vazifeleri, özel kanunların çerçevesi içinde yapar. Kızılay'ın savaşta vazifeleri malûmdur. Bunların başında şu hizmetler gelir:

1 — Cephede Türk silâhlı kuvvetlerine; cephe gerisinde, Türk Milletine gereken yardımları yapar.

2 — Orduda beliren hastalıklarla mücadele eder.

3 — Savaşlarda esir edilen dost veya düşman askerlerin, kendi âileleriyle haberleşmek; para ve eşyalarını kendi memleketlerine aktarmak maksadiyle aracılık eder.

4 — Savaş esnasında; tehlikeli bölgelerde oturan çocukların korunmasına ve gereken yerlere taşınıp yerleşmelerine yardım eder.

5 — Lüzum görülen yerlerde hastahaneler açar.

Fakat Kızılay'ın barış zamanındaki hizmetleri, belki savaş günlerindeki hizmetleri kadar önemli, hattâ daha çok ve çeşitlidir. Onları da 11 madde hâlinde toplamak mümkündür:

1 — Büyük yangın, âfet, zelzele, su baskını, kıtlık, harp veya başka sebepler dolayısıyla vukubulan göçlerde, göçmenlere yardım eder.

2 — Salgın hastalıklar ve çocuk ölümleri ile mücadele eder.

3 — Yoksullara yardım eder.

4 — Kan toplar ve bunu muhtaç yaralılara, hastalara ve çocuklara verir.

5 — Yardıma muhtaç mâlûl ve sakatların eksik organları'nın yerine geçecek cihazlar sağlar.

6 — Felâketedelerin imdatlarına koşan ekipler yetiştirir.

7 — Kızılay'a hizmet edecek gönüllü teşkilâtı kurar.

8 — Hemşireler ve hastabakıcılar yetiştirir. Dispanserler, sağlık merkezleri ve hastahaneler açar.

9 — Barışta ve savaşta, kendi görevlerini kolaylaştıracak malzeme ve araçlar hazırlar.

10 — Sivil savunmayı plânlaştırmaya ve bunun için gereken eğitimi vermeye yardım eder.

11 — Sağlık ve sosyal yardım için, şartlı bağışları kabul eder; ve bunların gereğini yapar.

KIZILAY'IN GELİRLERİ:

Kızılay'ın çeşitli gelirleri vardır. Bu gelirlerin başlıca kaynakları şunlardır:

1 — Üyelerin âidâtı.

2 — Her türlü bağış.

3 — Müsamere, konser ve buna benzer şeylerin gelirleri.

4 — Eşya piyangosu.

5 — Şefkat pulları.

6 — Röntgen filmleri.

7 — Bâzı ilâçlar.

8 — Mâden suyu.

9 — Kendi malları'nın geliri... ve saire.

Kızılay'ın —memleketin her tarafına dağılmış bulunan— şubeleri, gelirleri'nin %40'ını Genel Merkez'e gönderirler. Bu gelirlerin %60'ını ise mahalî yardım ve hizmetlere harcarlar.

KIZILAY ÜYELİĞİ:

Reşid ve medenî haklarını kullanmağa ehil olan her vatandaş, ırk, din, mezhep ve siyasî kanaat farkları gözetilmeden, Kızılay Derneği'ne üye kaydedilebilir. Kızılay Derneği'nin üç türlü üyesi vardır:

- 1 — Aslî üye,
- 2 — Daimî üye,
- 3 — Şeref üyesi.

Aslî üye : Kızılay'a her yıl muntazaman, en az, 5 lira verenler; kan bağışında bulunanlar; yönetmelikte belirtilen şartları haiz olan ilk yardımcıları; evlerde hastabakıcılık edenler ve Kızılay hizmetlerinde gönüllü olarak çalışanlar, hepsi, birer taahhütnâme imzalıyarak, Kızılay'a aslî üye olurlar.

Daimî üye : Kızılay'a bir defada en az bin (1.000) lira veren kimseler veya iki bin (2.000) lira veren hükmî şahıslar, Genel Merkez'in Yönetim Kurulu kararıyla, daimî üye sayılırlar:

Şeref üyeliği : On yıl bilfiil ve karşılık almadan Kızılay'a hizmet edenler; zaman ve süreyle bağılı olmadan Kızılay'a maddî ve mânevî büyük hizmet sağlıyanlar; bir defada on bin (10.000) liralık para veya mal bağışında bulunan kimseler; veya bir defada onbeş bin (15.000) liralık para veya mal bağışında bulunan hükmî şahıslar, Genel Merkez Kurulu kararıyla şeref üyesi olurlar.

Bunlardan başka bir üyelik daha var ki, ona «dost üye» adı verilir. Dört üyelik, Kızılay'a karşı yakın ilgi gösteren ve büyük yardımlarda bulunan yabancı kimselere; yahut yabancı hükmî şahıslara, Genel Merkez Kurulu kararıyla verilir.

Bu kadar ciddî ve şümüllü bir insânî yardım kurumu olan Kızılay'a üye olmak, yalnız şerefli değil, aynı zamanda vicdânî bir ödevdir. Bizim gibi bir milletin, yâni sık sık deprem, su baskınları, yangın ve salgın hastalıklara mâruz olan; bir milletin Kızılay Kurumu'na her milletten çok güvenmesi, ve, bu güveni nisbetinde yardım etmesi gerekir kanaatindeyiz. Karınca kararınca her vatandaşın bu kuruma maddî imkânlarının yettiği kadar yardım ederek, gönlünden kopan bağışta bulunması kadar medenî ve güzel bir hareket olamaz. Maddî imkânları kıt olan kuvvetli ve zinde vatandaşlar, sıhhat ve sağlıklarının zekâtı olarak, kan bağışlarında bulunabilirler; en yakın Kızılay şubesine giderek, gönüllü olarak kaydolabilirler. Kızılay bize, milletçe bir bütün halinde çalışmamıza imkân veren ve dinimizin emrettiği yardımlaşma imkânlarını sağlıyan teşekküllerin başında gelir. Seve seve katılacağımız, yardım edeceğimiz, bundan daha millî ve insânî teşekküller azdır. Sözümüze son verirken Kızılay'ın meşhur parolasını tekrar edelim:

«Ey aziz vatandaş, «kara gün dostu» olan Kızılay'a malın, kanın ve gönlün ile yardım et.»